

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д-р инж. Евдокия Панайотова Петкова

Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград – катедра „Технологично обучение и професионално образование“

на докторска дисертация на тема: „Модел за формиране на начални житейски умения в обучението по конструиране и технологии в детската градина (подготвителна група)“ на

Сладуна Асенова Георгиева

за придобиване на научно-образователна степен „Доктор“

по научната специалност "Методика на обучението по техника и технологии"

I. Кратки биографични данни за кандидата

Докторантката Сладуна Георгиева е родена на 09.08.1969 г. в гр. Благоевград. През 1997 г. завършва средно образование в Национална хуманитарна гимназия „Кирил и Методий“ в град Благоевград. През 2016 г. завършва висше образование в ЮЗУ „Неофит Рилски“ - Благоевград, специалност Предучилищна и начална училищна педагогика. Оттогава работи, като учител в детска градина „Щастливо детство“, Благоевград на постоянен трудов договор. През 2017 г. завършва магистърска степен Педагогическо взаимодействие с деца с проблемно поведение.

Докторантката е зачислена в докторантура в редовна форма на обучение, съгласно заповед №35/08.01.2018г. към катедра „Технологично обучение и професионално образование“ при Технически факултет на Югозападен университет „Неофит Рилски“ и е отчислена с право на защита съгласно заповед № 1496/08.07.2021г..

Участва активно в живота на катедрата. Като докторант участва по програма „Еразъм“ за периода 01.10.2018 – 10.01.2019 г. в Университет „Гоце Делчев“- град Щип, в Република Северна Македония. Докато е там участва в задължителен онлайн-курс по английски език.

Докторантката води практически упражнения по учебните дисциплини:

- „Методика на обучението в извънкласни и извънучилищни дейности по технологии и предприемачество“ с IV курс, спец. ПОТП;
- „Методика на обучението по технологии и предприемачество в основното образование“ с III курс, спец. ПОТП.

II. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на докторанта

Докторантката Сладуна Асенова Георгиева е представила дисертационен труд на тема „Модел за формиране на начални житейски умения в обучението по конструиране и технологии в детската градина /подготвителна група /” в размер от 234 стандартни страници, в които са включени 34 фигури, 27 таблици, 35 страници приложения. Библиографията включва 106 източника, от които 33 на латиница и 73 на кирилица, както и 20 бр. електронни източници.

Дисертацията е композирана в Увод, Три глави, Изводи, заключения и препоръки, Приноси, Литература, Приложения и Списък на публикациите по темата на дисертационния труд.

Георгиева има 7 научни публикации - статии по проблеми, свързани с темата на дисертацията, три от тях в съавторство с научния ръководител.

Докторската дисертация, авторефератът към нея, публикуваните статии и представените документи */декларация за съответствие с минималните национални изисквания по чл.26, ал.2б и 3 от ЗРАСПБ/* отговарят на законовите и подзаконовите изисквания за защита на докторска степен.

Предмет на изследване в дисертационния труд е разработването на теоретично обоснован технологичен модел за формиране на начални житейски умения, чрез обучението по конструиране и технологии (подготвителна група). Дисертационния труд на Сладуна Георгиева предлага за решаване на проблем, залегнал в Националната образователна политика, насочена към създаване на условия за успешно включване в системата на предучилищното образование на всяко дете, като се осигурят условия за качествени грижи, за ранна социализация и за придобиване на познавателни и социално-емоционални умения и нагласи за учене през целия живот.

Актуалността на проблема, който се изследва в настоящия дисертационен труд, се обуславя от факта, че изграждането на умения за живот е изключително важен аспект от цялостното развитие на личността, а детската градина, училището и семейството са най-важните среди за изграждане на социални умения при децата.

Чрез настоящия труд докторантката си поставя за цел да обоснове, разработи и апробира теоретико-експериментален модел за формиране на начални житейски умения у децата, посещаващи подготвителна група в детската градина. Моделът е реализиран в съдържателната рамка на обучението по Конструиране и технологии, при създаването на подходящи

педагогически условия и подбор на съвременни, активни методи и техники на обучение. Определени са критериите, параметрите, показателите, скалите за оценяване и степените на овладяване на три групи началните житейски умения:

- **умения за общуване и работа в екип;**
- **умения за решаване на проблеми и критично мислене;**
- **умения за полагане на грижи и здравословен начин на живот.**

За доказване на издигнатата хипотеза на изследването/ *Прилагането на теоретично обоснован модел за формиране на начални житейски умения у децата от подготвителната група в детската градина, чрез обучението по Конструирание и технологии, при използване на активни методи и образователни стратегии, ще повиши нивото на началните им житейски умения, в т.ч. умения за общуване и работа в екип, умения за решаване на проблеми и критично мислене и умения за здравословен начин на живот/* е проучено теоретичното състояние на проблема в научната литература. Анализирани са учебната документация и педагогическият опит по отношение на формирането на начални житейски умения в предучилищна възраст в процеса на обучение по Конструирание и технологии. Изградена е концепция за изследване и провеждане на педагогическия експеримент. В хода на изследователската дейност, е приложен комплекс от методи за събиране на емпирична информация, за нейния теоретичен анализ и обработка (с използване на математико-статистически методи, качествен и количествен анализ и визуализация на емпиричните данни).

В **Увода** на разработката е акцентирано върху актуалността на проблема, научната значимост и потребността от настоящото изследване, което се свежда, от една страна до установяване на реалното състояние на базираното върху умения за живот предучилищно образование, а от друга – до проучване на възможностите на обучението по Конструирание и технологии за формиране на начални житейски умения в предучилищна възраст.

Първата глава е посветена на проблемът за житейските умения в предучилищна възраст. В нея е поставена общата концептуална рамка на изследването. Определени са Обектът, предметът и задачите на изследването. Обоснован е изборът на изследователския проблем, свързан с необходимостта от проучване на началните житейски умения, формиращи се в предучилищна възраст.

Методологията на изследователската дейност е представена чрез **Теоретичен (концептуален) модел за формиране на начални житейски умения**, базиран на:

основните дидактически принципи, основните дидактически подходи, формите и методите на педагогическо взаимодействие (образователни ситуации и нетрадиционни методи), за реализиране на интерактивната образователна технология за формиране на начални житейски умения у 6-7 год. деца .

Акцент в настоящото изследване, е съчетаването на иновативни с традиционните подходи на учене и възпитание, което да доведе до качествена промяна в процеса на формиране на начални житейски умения в предучилищна възраст. В теоретическите анализи се цели да бъде изяснена същността на интерактивните методи и конкретно възможностите за прилагането им в заниманията по Конструиране и технологии в предучилищните подготвителни групи.

От богатия арсенал интерактивни методи (и в контекст на изследването), докторантката приема, че при 6-7 годишните деца са приложими, следните интерактивни методи и стратегии за активно учене: *обсъждане, проблемна дискусия, проект, визуализация с ИКТ, мозъчна атака, решаване на творчески задачи, ситуации и игри* поради спецификата на тази възрастова група. Именно те, са обект на анализа.

Във **Втора глава** „Обучението по конструиране и технологии за формиране на начални житейски умения в предучилищна възраст“ е представена конструктивно-техническата дейност като средство за развиване на начални житейски умения, и по конкретно спецификата и организация на предучилищното образование в контекста на формирането на начални житейски умения.

Цялостната концепция за придобиване на компетентности по образователно направление „Конструиране и технологии“ са реализирани чрез подходите и формите на педагогическо взаимодействие, които са в съответствие с Наредба №5 и Държавните образователни стандарти.

Образователното съдържание е разпределено към четири образователни ядра: *Конструиране и моделиране, Обработване на материали, Съединяване и свързване, Грижи и инициативност, Техника.*

Таблично са представени възможностите, чрез учебното съдържание и предвидените дейности в Образователно направление “Конструиране и технологии” (подготвителна група), да се формират начални житейски умения и в частност: умения за общуване и работа в екип; умения за решаване на проблеми и критично мислене и умения за здравословен начин на живот.

В Трета глава „ Експериментално изследване за верификация на модела за формиране на начални житейски умения чрез обучението по конструиране и технологии в детската градина” (подготвителна група) е представен *Технологичен модел за формиране на начални житейски умения в предучилищна възраст (подготвителна група).*

През **Подготвителния етап на изследването** с цел да се получат данни, въз основа на които да се определят началните житейски умения, които ще се изследват, са разработени експертни и анкетни карти. Използвани са следните методи: **анкетно проучване; метод на експертната оценка; педагогическо наблюдение; сравнителен анализ, качествен и количествен анализ.**

В дисертационния труд са представени и графично визуализирани резултати от:

- мнението на експертите и учителите, относно житейски умения, които по тяхна преценка могат да се формират в предучилищна възраст.
- мнението на родителите, по отношение на конкретните житейски умения, които по тяхна преценка могат да се формират още в предучилищна възраст.

В **Констатиращия етап** изследването е проведено с общо 108 деца от четири подготвителни групи в две столични детски градини. В групите са включени еднакъв брой деца. Те са обособени като контролни и експериментални групи от всяка детска градина. При контролните е приложено традиционното обучение, а при експерименталните е приложен иновационен модел, с надграждане на традиционната методика, с целия набор от активни методи и средства (определени като приоритетни от експерти и учители) за формиране на начални житейски умения.

При **Формиращият етап** на изследването за целите на изследването, е разработена матрица (адаптиран вариант на Методиката на В. Богатева) за оценяване на:

- нивото на умения за общуване и работа в екип;
- нивото на умения за решаване на проблеми и критично мислене;
- нивото на умения „Грижата за себе си и за другите и здравословен начин на живот“.

Контролен етап на изследването

С цел проверка ефективността на приложените интерактивни методики за формиране на начални житейски умения у децата от предучилищна възраст (подготвителна група), чрез обучението по Образователно направление „Конструиране и технологии“, са използвани следните изследователските методи и процедури за обработката на данните от експеримента:

- Анализ на честотните разпределения на изследваните показатели;
- Описателна статистика – мерки за централната тенденция (средна аритметична и медиана); мерки за разсейване (стандартно отклонение); характеристики за графичните свойства на разпределението (коефициенти на асиметрия и ексцес);
- Проверка на статистически хипотези.

Представен е подробен **качествен** / За проверка на наличието на статистически значими разлики в двете групи при двата експеримента е използван *t*-критерия на Стюдънт за

сравняване на извадкови средни/ и количествен анализ, статистическа обработка и визуално са представени резултатите от експерименталното изследване. След всеки анализ, статистическа обработка и визуално представяне на данните са направени изводи.

Качествен и количествен анализ на резултатите от констатиращия и контролния етап обхващат уменията оценени по следните показатели:

➤ ***уменията за общуване и работа в екип:***

- Перцептивни умения;
- Комуникативни умения за общуване;
- Интерактивни умения за общуване.

➤ ***умения за решаване на проблеми и критично мислене:***

- Умения за класифициране;
- Умение за аргументираност;
- Поведение, свързано с критическото мислене.

➤ ***умения за полагане на грижи и здравословен начин на живот:***

- Умения за хранене;
- Оценяване на хигиенни умения;
- Оценяване уменията за приготвяне на ястия и пазаруване;
- Оценяване уменията за самопомощ и здравословен начин на живот.

III. Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателска дейност на дисертанта

Изявените от докторанта претенции за основни приноси са следните:

1) Разработен е научно обоснован теоретичен модел на изследването за формиране на начални житейски умения в предучилищна възраст;

2) Разработен и апробиран е технологичен модел за развиване на начални житейски умения при 6-7-годишните деца, чрез провеждането на учебни ситуации, с използване на активни методи и образователни стратегии в Образователно направление „Конструиране и технологии“ (подготвителна група);

3) Изведени са теми и съдържателни ядра в обучението по конструиране и технологии, подпомагащи формирането на начални житейски умения у 6-7 годишните деца ;

4) Разработени са пакет от учебни ситуации, интерактивни методи, учебни проекти и игри, подходящи за интегриране в съдържанието на обучението по конструиране и технологии (подготвителна група);

5) Разработени и апробирани са три интерактивни методики за формиране на начални житейски умения (умения за общуване и работа в екип, умения за решаване на проблеми и критично мислене и умения за полагане на грижи и здравословен начин на живот);

6) Проведена е експериментална проверка на ефективността на модела, като са изведени изводи и препоръки за педагогическата практика.

Описани са още две групи: теоретико-приложни и практико-приложни приноси.

IV. Критични бележки и препоръки.

Имам следните забележки и препоръки, повечето от които са от формално естество и не намаляват достойнствата на дисертационния труд:

- Различават се наименованията на някои точки и подточки в съдържанието и в самата дисертация. / 3.6.3. *Анализ на резултатите - умения за полагане на грижи и здравословен начин на живот*, 3.6.3. *Интерактивна методика за формиране на умения за умения, свързани грижата за себе си и другите!*

Останалите направени от мен препоръки в предварителната рецензия са изпълнени.

V. Заключение

Представеният дисертационен труд е завършена научна разработка с правилно формулиран проблем и коректно решение на поставените задачи. Постигнатите приноси са оригинален принос в обогатяването на педагогическата наука и са доказателство за задълбочените теоретични знания и способност за извършване на самостоятелни научни изследвания на докторантката Сладуна Георгиева.

Докторската дисертация изразява оригинални идеи, които биха могли да бъдат разработвани допълнително в бъдещата практическа работа на докторантката по специалността.

В заключение считам, че дисертационния труд отговаря напълно на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на Югозападен университет „Неофит Рилски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката Сладуна Георгиева притежава задълбочени теоретични знания и професионални компетенции по научна специалност „Методика на обучението по технологии и предприемачество“, както и необходимите качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

В дисертацията се наблюдава липса на плагиатство.

Въз основа на гореизложеното убедено давам своята положителна оценка и предлагам докторантката Сладуна Георгиева да придобие образователната и научна степен “Доктор” в

професионално направление 1.3. „Педагогика на обучението по..“ по научната специалност
„Методика на обучението по техника и технологии“.

05.01.2022 г.

Рецензент:

/ доц. д-р инж. Евдокия Петкова /